

СТАНОВИЩЕ

От: *Проф. д.н. Таня Петрова Парушева*
УНСС, катедра „Икономика на туризма”
Научна специалност: „Икономика и управление (туризъм)”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Лили Кристиян Станоева*
Тема на дисертационния труд: *„Въздействие на отговорния туризъм върху устойчивостта на дестинацията“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 644/04.03.2026 г. на Зам.-ректора по научноизследователската дейност на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Икономика на туризма”, факултет „Икономика на инфраструктурата”* на УНСС по научна специалност *„Икономика и управление (туризъм)”*. Обучението е осъществено в *редовна форма* през периода 2023 г. – 2026 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за становище дисертационен труд на докторант Лили Кристиян Станоева, авторефератът и научните публикации, свързани с него са резултат от самостоятелно научно изследване. Разработката е в **обем** от 176 страници. В основния текст са илюстрирани 22 таблици и 15 фигури. **Структурата** на дисертационния труд почива върху добре обоснована логика. Състои се от увод (7 стр.), изложение в три глави (139 стр. основен текст), заключение (4 стр.), списък на използваните литературни източници (14 стр.) и приложения – 10 стр.

Аргументирано и убедително е изведена **актуалността на дисертационния труд**, обусловена от фундаменталната трансформация на глобалния туризъм към модели, базирани на отговорността и

дългосрочната устойчивост. Авторът умело поставя проблема в контекста на съвременните стратегически рамки, като Европейската зелена сделка и новата Статистическа рамка на ООН (SF-MST, 2024). Особено стойностно е изследването на т.нар. „пропаст между ценности и действия“ (Value-Action Gap) и ролята на дигиталната трансформация като инструмент за преодоляване на „скритата устойчивост“ в сектора. **Значимостта на разработката** се проектира отчетливо върху регионалното ниво, фокусирайки се върху район „Рила-Пирин“ – дестинация с уникален природен капитал под егидата на ЮНЕСКО, която е подложена на интензивен антропогенен натиск и нуждаеща се от нови управленски подходи.

В дисертационния труд сполучливо са разграничени **обектът на изследването** – отговорният туризъм като модел на потребителско и бизнес поведение, и **предметът** – неговото въздействие върху икономическата, екологичната и социалната устойчивост на дестинация „Рила-Пирин“. Ясно и точно е дефинирана **целта на изследването** – да се анализира и оцени това въздействие и въз основа на идентифицираните разриви да се проектира интегриран стратегически модел за управление на района. За нейното постигане са формулирани **четири логически обвързани изследователски задачи**, обхващащи теоретичен анализ, методологическа рамка, емпирична диагностика и предлагане на авторски модел.

Подходящо е конструирана **изследователската теза**, според която потенциалът на отговорния туризъм в район „Рила-Пирин“ остава нереализиран поради критичен информационен и инфраструктурен разрыв, чието преодоляване изисква преход към интегриран модел на управление, синхронизиращ дигиталните очаквания на потребителите с инвестициите на бизнеса. Тази теза е защитена чрез дефинирането на **четири работни хипотези**, които служат като надеждна основа за доказване на научните търсения на дисертанта. Особено впечатление прави стремежът за обвързване на теоретичните постановки с прагматични решения за затваряне на дефицитите между предлагането и търсенето.

Използваната научна литература включва 97 заглавия, от които 16 са на български език, 81 на английски език и 24 интернет сайта. Литературните източници са ползвани **добросъвестно и коректно**.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Първа глава на дисертационния труд „**Концептуална рамка на взаимодействието между отговорния туризъм и устойчивостта на дестинацията**“ поставя теоретичните основи на изследването, като

концептуализира отговорния туризъм и неговата роля за устойчивото развитие на съвременните дестинации. Разгледана е устойчивостта на туристическата дестинация, както и корените на концепцията за устойчиво развитие. Специално място е отделено на добри практики на взаимодействие между отговорния туризъм и устойчивостта на дестинацията в отговор на конкретни предизвикателства. Поставен е акцент върху дестинацията като комплексен обект на устойчиво управление, при което тя се определя не просто като географска точка, а като динамично функционално пространство с различен мащаб. Вниманието е насочено към концептуалната рамка на „Тройното дъно“ (Triple Bottom Line – TBL) в контекста на туризма.

Във **втора глава** на дисертационния труд **„Методологически аспекти на измерването на устойчивостта в туристическата дестинация“** се изгражда цялостна изследователска архитектура за обективна оценка на секторните въздействия. Разгледана е еволюцията на международните индикаторни системи и съвременните предизвикателства пред количественото и качественото им измерване, като е подчертана необходимостта от практически измерими показатели. Описан е методическият апарат, използван за емпиричното изследване на въздействието на отговорния туризъм върху устойчивостта на избрания туристически район „Рила-Пирин“. Извършен е детайлен сравнителен преглед на нормативната уредба и стратегическото планиране на общините в района.

Трета глава на дисертационния труд **„Изследване на въздействието на отговорния туризъм върху устойчивостта на дестинацията“** превръща теоретичните постановки в емпирични констатации и приложни решения. Извършена е прецизна диагностика на предлагането, базирана на детайлен анализ на нагласите и реалните практики на туристическия бизнес в район „Рила-Пирин“. Оценено е и търсенето чрез изследване на потребителското поведение, измерващо степента на екологична осъзнатост и готовността на туристите за реално отговорно действие в дестинацията. Анализирани и обобщени са резултатите от емпиричното изследване. Идентифицирани са системните разрыви, локализирайки критичните информационни и инфраструктурни дефицити между очакванията на потребителите и текущите действия на бизнеса. Представеният авторски стратегически модел за управление, предлага конкретни дигитални, икономически и институционални инструменти за развитие.

В **заклучението** са обобщени теоретичните и емпиричните резултати от изследването, които потвърждават ролята на отговорния

туризъм като оперативен двигател на устойчивостта и обосновават предлагания авторски интегриран модел за интелигентно управление на район „Рила-Пирин“ като работещо решение за преодоляване на идентифицираните разриви и постигане на дългосрочна конкурентоспособност.

Методологията на изследването включва преглед на съществуващата литература, събиране на статистически данни относно отговорния туризъм. Приложени са анализ и синтез, анкетно проучване, статистически и експертен анализ на данните. Изследването е проведено чрез прилагане на смесен изследователски дизайн (mixed methods).

Поставените **цел и задачи** са успешно **изпълнени**. Текстът е написан на научен език.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Оценявам представената справка за приносите като прецизна и обективна рефлексия на постигнатите в труда резултати, които са директно следствие от проведения задълбочен теоретичен анализ и мащабното емпирично проучване. Приносите са формулирани коректно от докторант Станоева.

В дисертационния труд ясно се открояват следните научни и научно-приложни приноси:

първо– постигнато е ново теоретично осмисляне на отговорния туризъм, който е аргументиран като фундаментален оперативен двигател, гарантиращ прехода към реална устойчивост на дестинациите;

второ – принос към методиката представлява адаптирането на глобални системи за мониторинг към регионалния контекст на България, което позволява обективно измерване на устойчивостта в специфичните условия на планинските райони;

трето – чрез задълбочено изследване на нагласите сред бизнеса и потребителите в район „Рила-Пирин“ са локализирани критичните „разриви“, които блокират ефективното прилагане на устойчиви практики;

четвърто – научен принос представлява предложеният авторски управленски модел, който интегрира дигитални инструменти и институционални механизми за повишаване на конкурентоспособността на дестинацията;

пето – дисертацията има ясно изразена практическа стойност чрез формулирането на конкретен инструментариум, приложим в стратегическото планиране и управлението на местно и регионално ниво.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Лили Станоева отговаря на **минималните национални изисквания** за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно чл. 2б, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Тя има **5 публикации**, самостоятелни. Докладите са отпечатани в сборници от участие в международни и юбилейни научни конференции. Публикациите са **представителни** и осигуряват достатъчно **разпространение на резултатите** от изследването сред академичната общност и заинтересованите среди от туристическия бизнес.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от **85 страници на български и английски език**. Той коректно кореспондира с дисертационния труд и достоверно представя в синтезиран вид изследваните проблеми.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Препоръчвам на докторант Лили Станоева в бъдещата си научна работа да разшири обхвата на анализа чрез включване на ресторантьорския сектор, като изследва иновационните практики и тяхното значение за повишаване на устойчивостта и конкурентоспособността на туристическите дестинации.

8. Заключение

С убежденост давам **положителна оценка** на дисертационния труд на тема *„Въздействие на отговорния туризъм върху устойчивостта на дестинацията“*. Потвърждавам, че той изцяло **съответства на изискванията** на ЗРАС на Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за учебната дейност на УНСС – част трета „доктор“.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да вземат решение „ЗА“ присъждането на **образователната и научна степен „доктор“** в област на висшето образование **3. „Социални, стопански и правни науки“**, професионално направление **3.8. „Икономика“**, научна специалност **„Икономика и управление (туризъм)“** на **ЛИЛИ КРИСТИЯН СТАНОЕВА** – редовен докторант в катедра „Икономика на туризма“ към факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС.

София,
27.03.2026 г.

Изготвил становището:

(проф. д.н. Таня Парушева)

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

ACADEMIC STATEMENT

By: *Prof. D.Sc. Tanya Parusheva*
University of National and World Economy, Sofia
Scientific specialty "Economics and Management (Tourism)"

Regarding: dissertation for the award of the educational and scientific degree
"doctor" in a scientific specialty at the UNWE.

Author of the dissertation: *Lilly Kristiyan Stanoeva*
Topic of the dissertation: *"Impact of responsible tourism on the sustainability of the destination"*

Reason for presentation of the opinion: participation in the scientific jury for the defense of the dissertation work according to Order No. 644/04.03.2026 of the Vice-Rector for Research of the UNWE.

1. Information about the dissertation candidate

The dissertant was trained in the PhD program at the *Department of Economics of Tourism, Faculty of Economics of Infrastructure of the UNWE* in the scientific specialty *"Economics and Management (Tourism)"*. The training was carried out in *full-time* form in the period 2023 – 2026.

2. General characteristics of the presented dissertation work

The dissertation submitted for review by doctoral candidate Lilly Kristian Stanoeva, along with the abstract and related scientific publications, is the result of independent scientific research. The work comprises 176 pages. The main text includes 22 tables and 15 figures. The structure of the dissertation is based on well-founded logic. It consists of an introduction (7 pages), a main body in three chapters (139 pages of main text), a conclusion (4 pages), a list of references (14 pages), and appendices (10 pages).

The dissertation submitted for review by doctoral candidate Lily Kristian Stanoeva, along with the abstract and related scientific publications, is the result of independent scientific research. The work comprises 176 pages. The main text

includes 22 tables and 15 figures. The structure of the dissertation is based on well-founded logic. It consists of an introduction (7 pages), a main body in three chapters (139 pages of main text), a conclusion (4 pages), a list of references (14 pages), and appendices (10 pages).

The relevance of the dissertation is argued and convincingly demonstrated, driven by the fundamental transformation of global tourism toward models based on responsibility and long-term sustainability. The author skillfully places the issue within the context of contemporary strategic frameworks, such as the European Green Deal and the new UN Statistical Framework (SF-MST, 2024). Of particular value is the examination of the so-called “Value-Action Gap” and the role of digital transformation as a tool for overcoming “hidden sustainability” in the sector. **The significance of this study** is clearly projected at the regional level, focusing on the “Rila-Pirin” region – a destination with unique natural capital under the auspices of UNESCO, which is subject to intense anthropogenic pressure and in need of new management approaches.

The dissertation successfully distinguishes between **the object of the study** – responsible tourism as a model of consumer and business behavior – and **the subject** – its impact on the economic, environmental, and social sustainability of the “Rila-Pirin” destination. **The research objective** is clearly and precisely defined to analyze and assess this impact and, based on the identified gaps, to design an integrated strategic model for managing the region. To achieve this, four logically interconnected research **tasks** have been formulated, covering theoretical analysis, a methodological framework, empirical diagnosis, and the proposal of an original model.

The research thesis is appropriately constructed, according to which the potential of responsible tourism in the “Rila-Pirin” region remains unrealized due to a critical information and infrastructure gap, the overcoming of which requires a transition to an integrated management model synchronizing consumers’ digital expectations with business investments. This thesis is supported by the definition of **four working hypotheses**, which serve as a reliable foundation for substantiating the author’s scientific research. Particularly noteworthy is the effort to link theoretical frameworks with pragmatic solutions to bridge the gaps between supply and demand.

The scientific literature used includes 97 titles, of which 16 are in Bulgarian, 81 in English, and 24 websites. The literary sources have been used **conscientiously and correctly**.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

The first chapter of the dissertation, “**A Conceptual Framework for the Interaction Between Responsible Tourism and Destination Sustainability**”, lays the theoretical foundations of the study by conceptualizing responsible tourism and its role in the sustainable development of modern destinations. The sustainability of the tourist destination is examined, as well as the roots of the concept of sustainable development. Special attention is given to best practices in the interaction between responsible tourism and destination sustainability in response to specific challenges. Emphasis is placed on the destination as a complex object of sustainable management, in which it is defined not merely as a geographical point, but as a dynamic functional space of varying scale. Attention is focused on the conceptual framework of the “Triple Bottom Line” (TBL) in the context of tourism.

Chapter Two of the dissertation, “**Methodological Aspects of Measuring Sustainability in a Tourism Destination**”, establishes a comprehensive research framework for the objective assessment of sectoral impacts. The evolution of international indicator systems and the contemporary challenges facing their quantitative and qualitative measurement are examined, emphasizing the need for practically measurable indicators. The methodological framework used for the empirical study of the impact of responsible tourism on the sustainability of the selected “Rila-Pirin” tourism region is described. A detailed comparative review of the regulatory framework and strategic planning of the municipalities in the region has been conducted.

Chapter Three of the dissertation, “**Study of the Impact of Responsible Tourism on Destination Sustainability**”, translates theoretical concepts into empirical findings and practical solutions. A precise diagnosis of the supply side has been conducted, based on a detailed analysis of the attitudes and actual practices of the tourism industry in Rila-Pirin region. Demand was also assessed through a study of consumer behavior, measuring the degree of environmental awareness and tourists’ readiness for actual responsible action at the destination. The results of the empirical study were analyzed and summarized. Systemic gaps have been identified, pinpointing critical information and infrastructure deficits between consumer expectations and current business practices. The author’s proposed strategic management model offers specific digital, economic, and institutional tools for development.

The conclusion summarizes the theoretical and empirical results of the study, which confirm the role of responsible tourism as an operational driver of sustainability and justify the proposed integrated model for the intelligent management of the “Rila-Pirin” as a viable solution for overcoming the identified gaps and achieving long-term competitiveness.

The research methodology includes a review of the existing literature and the collection of statistical data on responsible tourism. The study employs analysis and synthesis, a survey, and statistical and expert analysis of the data. The study was conducted using a mixed-methods research design.

The stated **objectives and tasks** have been successfully accomplished. The text is written in academic language.

4. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

I consider the presented summary of contributions to be an accurate and objective reflection of the results achieved in the thesis, which are a direct consequence of the in-depth theoretical analysis and the extensive empirical study. The contributions have been correctly formulated by doctoral candidate Stanoeva.

The following scientific and applied scientific contributions are clearly highlighted in the dissertation:

first – a new theoretical understanding of responsible tourism has been achieved, which is argued to be a fundamental operational driver ensuring the transition to genuine sustainability of destinations.

second – a contribution to methodology is the adaptation of global monitoring systems to the regional context of Bulgaria, which allows for the objective measurement of sustainability under the specific conditions of mountainous areas.

third – through an in-depth study of attitudes among businesses and tourists in Rila-Pirin region, the critical “gaps” that hinder the effective implementation of sustainable practices have been identified.

fourth – the proposed author’s management model, which integrates digital tools and institutional mechanisms to enhance the destination’s competitiveness, is of scientific contribution.

fifth – the dissertation has clear practical value through the formulation of a specific toolkit applicable to strategic planning and management at the local and regional levels.

5. Evaluation of dissertation publications

Doctoral student Lilly Stanoeva **meets the minimum national requirements** for awarding the educational and scientific degree of “Doctor”, in accordance with Art. 2b, para. 2 and para. 3 of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria. She has **five independent publications**. The papers have been published in proceedings from international and anniversary scientific conferences. The publications are **representative** and

ensure **sufficient dissemination of the research results** among the academic community and stakeholders in the tourism industry.

6. Evaluation of the abstract

The abstract is **85 pages** long and is written **in Bulgarian and English**. It corresponds accurately with the dissertation and provides a reliable, concise overview of the issues examined.

7. Critical notes, recommendations and questions

I recommend that doctoral student Lilly Stanoeva, in her future scientific work, expand the scope of the analysis by including the restaurant sector, by investigating innovative practices and their importance for increasing the sustainability and competitiveness of tourist destinations.

8. Conclusion

I confidently give a **positive assessment** of the dissertation on the topic *“Impact of Responsible Tourism on Destination Sustainability”*. I confirm that it fully **complies with the requirements** of the Law on the Development of Academic Staff of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, and the Regulations on Academic Activities at UNWE – Part Three: “Doctor”.

I propose that the esteemed members of the academic jury vote **“FOR”** the awarding of the **educational and scientific degree of “Doctor”** in the field of higher education **3. “Social, Economic, and Legal Sciences,”** professional field **3.8. “Economics”**, scientific specialty **“Economics and Management (Tourism)”** to **LILLY KRISTIYAN STANOEVA** – a full-time doctoral student in the Department of “Economics of Tourism” at the Faculty of “Economics of Infrastructure” of the UNWE.

Sofia,
27.03.2026

Academic Statement by:
(Prof. D.Sc. Tanya Parusheva)